

POPULAR SONGS

PK
8999
X-2616

A
A
0
0
0
9
5
5
5
2
6
9

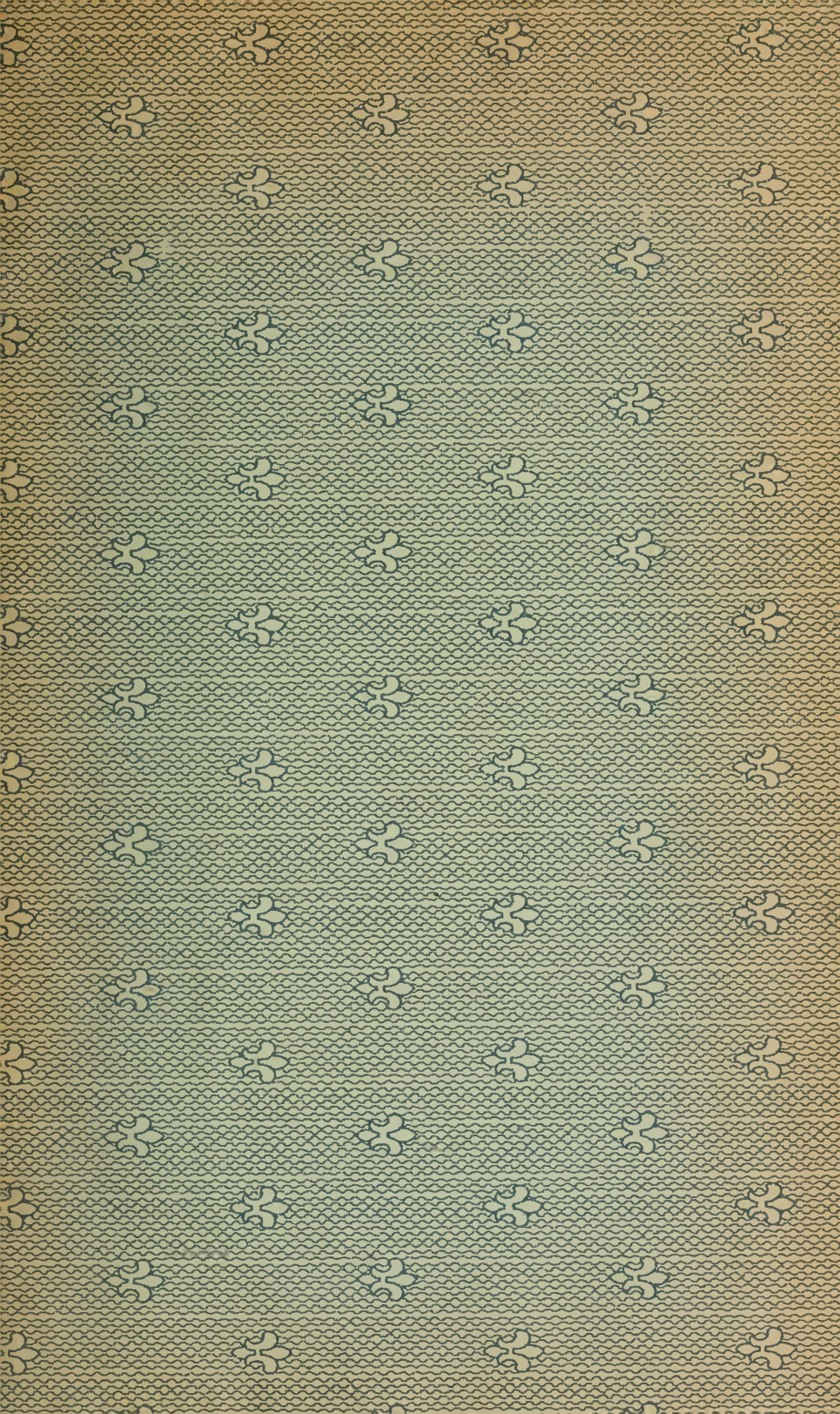

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

DR. K.M. KHANTAMOUR
ARMENIAN COLLECTION

University of California Library / Los Angeles

ARMENIAN

POPULAR SONGS

TRANSLATED INTO ENGLISH

THIRD EDITION

VENICE

S. LAZARUS

—
1888

UNIVERSITY OF
MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR, MICH.

SRLF 04/4426412

ARMENIAN
POPULAR SONGS

ՌԱՄԿԱԿԱՆ
ԵՐԳԻ ՀԱՅՈՑ

ARMENIAN
POPULAR SONGS ¹

I.

*On Leo son of Haithon I.*²

I say alas! for Leo, who has fallen
Into slavery into the power of Moslems.
My light, my light, and holy Virgin!
The holy Cross aid Leo and all!

The Sultan is come into the meydan³,
He plays with his golden globe.
My light, my light, and holy Virgin!
The holy Cross aid Leo and all!

He played and gave it to Leo:
" Take, play and give it to thy papa. "
My light, my light, and holy Virgin!
The holy Cross aid Leo and all!

" Leo, if thou wilt become Moslem,
" I and my fosterfather slaves to thee. "
My light, my light, and holy Virgin!
The holy Cross aid Leo and all!

PK
3999
X-2616

ՌՍԿՍԿԱՆ

Ե Ր Գ Ք   Հ Ա Յ Ո Ց

Ա.

Ի Լեռնն սրդի Հերմայ Ա.

Աւազ ըզ Լէոնն ասեմ

Որ Տաճկաց գուռն ընկել գերի :

Իմ լուս , իմ լուս , ու սուրբ կոյս .

Սուրբ Խաչն օգնական Լէոնիս ու ամենուս :

Սուրբան ի մօտան ելել

Իր ոսկի գունտըն կու խաղայ :

Իմ լուս , իմ լուս , ու սուրբ կոյս .

Սուրբ Խաչն օգնական Լէոնիս ու ամենուս :

Խաղաց , ի Լէոնն երես .

« Ա՛ռ խաղած ու սուր տատայիդ » :

Իմ լուս , իմ լուս , ու սուրբ կոյս .

Սուրբ Խաչն օգնական Լէոնիս ու ամենուս :

« Լէոն , դու աաճիկ լինիս ,

» Ես ու իմ տատաս քէ գերի » :

Իմ լուս , իմ լուս , ու սուրբ կոյս .

Սուրբ Խաչն օգնական Լէոնիս ու ամենուս :

Leo sitting in the fortress

With a handkerchief to his eyes wept :
“ Thou caravan which goest to Sis ⁴,
” Thou shalt announce to my papa ! ”

When his father heard it

He collected many troops of horsemen ;
He went against the Sultan,
And made many rivers of blood flow.

He took his son Leo,

And obtained the desire of his heart.
My light, my light, my light, and holy Virgin !
The holy Cross aid Leo and all !

II.

*On the daughter of an Armenian prince on her
departure to be married to a Tartar prince.*

THE MAID

Why dost thou sit silent at thy work ?

Rise, come forth, hear what they say.

Oh unhappy one ! was this worthy of thee

To be the bride of a Tartar ?

Thou wert worthy to be the mistress,

The mistress of mistresses of the great prince ;

And not so the wife of an infidel,

To have thy hands bound and become a slave.

Լէօնն ի բերդին նստել

Դաստռակն աչիցն ու կու լար .

« Քէրվանտ՝ որ ի Սիս կ'երթաս ,

» Դուն խապար տանիս պապայիս » :

Ոնց որ պապն ալ զան լրսեց

Շատ հեծել քաշեց երամով .

Էկաւ ի սուղանն ելաւ ,

Շատ գետեր եհան արընեց :

Իառ զիր Լեւոն որդին ,

Ու հասաւ սըրտին մուրատին :

Իմ լուս , իմ լուս , իմ լուս , ու սուրբ կոյս .

Սուրբ խաչն օգնական Լէոնիս ու ամենուս :

Բ .

Սուզ դասեր մեծի իշխանի

ԱՂԱԽԻՆՆ

Ի՞նչ ես նըստել մունջ քո բանին ,

Վեր կաց , դուրս եկ , թէ ի՞նչ խօսին :

Խեղճիկ , էս էր քո արժանին

Որ դու ընիս կին թաթարին .

Դու պէտք էիր ընիլ տիկին ,

Տիկնաց տիկին մեծ իշխանին .

Եւ ոչ էսպէս անօրինին

Ձեռը կապած ընիս գերին :

THE DAUGHTER

What dost thou say, o foolish maid!
I understand thee not, speak more clearly.

THE MAID

To day thy star is fallen and vanished,
Thy radiant sun is obscured:
Unhappy me! unhappy thou Susanna!
Thou art to go a slave to Tartary;
Thou must forget thy bright faith,
And turn to the faith of Mahomet.

THE DAUGHTER

May thy tongue turn black, thy mouth become dry!
What news do they speak of?

THE MAID

The great prince has given thee
To the Khan of Tartary to take thee with him.

THE DAUGHTER

O maids, maids, come come
Weep the misfortune of my lost head!
Black was the day of my birth,
On which I unhappy was born.
Mother, rise from thy tomb,

ԳՈՒՍՏՐՆ

Ի՞նչ ես ասում ճարըդ կըտրած ,
Չեմ հասկանում , ասա դու բաց :

ԱՂԱԽԻՆՆ

Էսօր ասողըդ թըռաւ կորաւ ,
Լուս արեւըդ խաւարեցաւ .
Վայ իմ դըլխիս , վայ քեզ Շուշան ,
Գերի գնացիր թաթարըստան .
Լոյս հաւատըրդ պէտք է մոռնաս
Մահամետի կրօնքին դառնաս :

ԳՈՒՍՏՐՆ

Լեզուդ սենայ , բերանդ չորնայ ,
Ի՞նչ համբաւ է , ասա ի՞նչ կայ :

ԱՂԱԽԻՆՆ

Մեծ իշխանըն քեզ տըւել է ,
Թաթար խանին հետըն տանէ :

ԳՈՒՍՏՐՆ

Ազճիքոցերք , եկէք եկէք
Կորած գլխիս դառը լացէք .
Սեւ էր դառել օր ծընընդեան
Որ ես ծընայ թըշուառական :
Մէրիկ , վեր կայ գերեզմանէդ ,

Hear the news of thy daughter.
My black fate has willed it so,
It has driven me alone to Tartary.
May pitiless death tear my soul away,
May the earth open and swallow me up.

THE MAID

What sighs are these, young princess,
Salt-tears and bitter lamentation :
Let us all bear thy grief together,
Let us offer our heads for thee :
Where thou goest let us go also,
How can we forget thy bread and salt :
Can we see with our eyes
Thee going from us all alone ?
Dry thy eyes and sooth thy grief,
Enough for thee, beat not thy breast.

THE OLD WOMAN

I have been sixty years at thy gate :
Thy father and grand father were on my shoulders
Born, brought up and became princes ;
I never saw such sorrow.
Open thy ear, and listen to my counsel,
Remember this old woman :
Wherever thou shalt go and wherever thou shalt be,
Always hold fast thy bright faith.
Forget not our Armenian nation ;
And always assist and protect it.

Համբաւ լըսէ աղճըկանէդ .
Իմ սիւ բաղըը էնպէս արեց ,
Թաթարըստան մինակ քըշեց .
Անգութ օրհաս հսգին հանէ ,
Գետին պատուէ ինձ ներս տանէ :

ԱՂԱԽԻՆՆ

Աղջիկ պարոն , էս ի՞նչ լաց է ,
Աղի արտասունք դառն կոծ է .
Մենք ամենքըս ցաւըդ տանենք ,
Մեր գլուխը քեզ մատաղ կ'անենք .
Ուր որ երթաս հետըդ կըգանք .
Ձեր աղ ու հացըն կըմոռանանք .
Մենք վո՞նց պէտք է տեսնենք աչքով
Տէղէս մինակ գընաս լալով .
Աչքերդ սրբէ եւ հանդարտուիր ,
Հերիք եկաւ քեզ , մի ծեծուիր :

ՊԱՌԱՆ

Վաթսուն տարի եմ ես ձեր դրան ,
Հէրըդ պապերդ են իմ կըռան

Ծընած սընած իշխան եղած ,
Էսպէս մին ցաւ ես չեմ տեսած :
Ականջըդ բայ լըսէ խրատիս ,
Մըտիդ ձըգես էս պառաւիս .
Ուր որ գընաս ինչ տեղ ընիս ,
Հաստատ մընաս լուս հաւատիս :
Չըմոռանաս Հայոց ազգիս ,
Միշտ հանապաղ նըրան օգնիս :

Always keep in thy mind
To be useful to thy country.
Oh! God be with thee, farewell!
May Christ preserve thy bright sun!

III.

*The Armenians in their emigration from
Old Ciulfa*⁵.

Woe to you poor Armenian people!
Without a fault and without a reason ye have been
scattered;
Ye are gone into slavery to Khorassan,
Hungry and thirsty and naked and poor.

Ye have supported a hundred thousand sorrows,
And ye have never put your foot out of your sweet
native country:
But now ye leave the tombs of your parents,
And abandon to others your churches and houses.

These beautiful fields, great towns,
Sweet waters and well-built villages
To whom have ye left them, ye who go?
How happens it that ye forget them?

I fear they will be effaced from your mind:
But while ye live do not forget them:
At least recount to your children and grand children,
That you have left your country so ruined.

Ամենայն ժամ միտքըդ ձրդիս
Հայրենեացըդ պիտոյ ընիս :
Է՛հ , աէր ընդ քեզ , գընաս բարեւ ,
Քրիստոս պահէ քս լոյս արեւ :

Գ.

Ողբ Զուղայեցոց .

Ափսոս քեզ Հայոց խեղճիկ ժողովուրդ ,
Յիրուցան եւք անմեղ անխորհուրդ .

Գերի գնաման աք դէպ ի խորասան ,
Քաղցած ու ծարաւ , սկլոր թշուառական :

Խարիւր ու խազար ցաւի դիմացաք
Չեր քաղցրիկ երկրէն ոտ դուրս չըդրաք .

Խիմի ձեր խօր մօր գերեզման թողաք ,
Տըներն ու ժամերը ուրիշի տուաք :

Էս սիրուն գաշտերն , մեծ մեծ քաղըրներն ,
Քաղցրիկ ջըրերն , ձեր չէն գեղերն ,
Ո՛ւմ աք թողման՝ դուք որ գնաման աք .
Էսպէս կըլընի որ մոռանում աք :

Վախում ամ էնպէս մտքերնուցդ ընկնի . —
Ինչքան որ ողջ աք՝ մտքերնուդ չընկնի .
Բարի ձեր որդուց թոռանց պատմեցէք
Էսպէս իսայրենիքն քանդած թողեցիք :

The name of Masis⁶, that of the Noah's Ark,
That of the plain of Ararat, of S.¹ Etchemiazin⁷,
That of the deep Abyss⁸, of S.¹ Lance and Mooghni⁹,
They will not forget till the day of judgment.

That my eyes had been blind, my neck broken,
Poor Armenia, that I might not see thee thus!
If I were dead I should be happy
Rather than live and see thee!

IV.

On one who was shipwrecked in the lake of Van¹⁰.

We sailed in the ship from Aghtamar¹¹,
We directed our ship towards Avan¹²:
When we arrived before Vosdan¹⁵
We saw the dark sun of the dark day.

Dull clouds covered the sky,
Obscuring at once stars and moon:
The winds blew fiercely
And took from my eyes land and shore.

Thundered the heaven, thundered the earth,
The waves of the blue sea arose:
On every side the heavens shot forth fire,
Black terror invaded my heart.

Մասիսի անունն , Նոյոյ տապանի ,
Արարատ դաշտի , սուրբ Էջմիածնի ,
Մեր խոր-վիրապի , սուրբ Գեղարդ , Մուղնի ,
Զմոռանան մինչ ի օրն դատաստանի :

Աչքըս կուրանար , շինքս կոտորուէր ,
Խեղճ Հայաստան , քեզ էսպէս չըտեսնէր .
Թէ մեռած էի , ինձ երանի էր ,
Քան թէ կենդանի՝ աչքըս բաց տեսնէր :

Դ .

Ի նաշարեկեայն ի Տոլոռն վաճառայ .

Նաւով Աղթամարայ ելանք ,
Տեխ Աւանուց ճամպարհն ինկեանք .
Ոստանայ դէմ երբ մենք հասանք՝
Սեւ աւուր սեւ արեւ տեսանք :

Թուխ ամպեր երկինք պատեցին ,
Աստղ լուսնակ մէկտեղ կորսուցին ,
Պինդ պինդ քամիներ փչեցին ,
Ափ ցամաք աչքէս խլեցին :

Գեոռաց երկինք գեոռաց գետին ,
Խռովեցաւ ջուր կապուտ ձովին .
Զորս դեխէն կրակտաց երկին ,
Սեւ սարսափ իջաւ իմ սըրտին :

There is the sky, but the earth is not seen ;
There is the earth, but the sun is not seen :
The waves come like mountains,
And open before me a deep abyss.

O sea, if thou lovest thy God,
Have pity on me forlorn and wretched :
Take not from me my sweet sun,
And betray me not to flinty-hearted death.

Pity, oh sea, o terrible sea !
Give me not up to the cold winds :
My tears implore thee
And the thousand sorrows of my heart . . .

The savage sea has no pity !
It hears not the plaintive voice of my broken
heart ;
The blood freezes in my veins,
Black night descends upon my eyes . . .

Go tell to my mother
To sit and weep for her darkened son ;
That John was the prey of the sea,
The sun of the youngman is set !

Երկինք կեայ գետին չերեւայ,
Գետին կեայ երկինք չերեւայ.
Սարի պէս գնդղներ կիւ գայ,
Խոր անգունգ առջեւս կը բանայ:

Ծով, դիւ քոն Աստուած կի սիրես
Խեղճ անճարիս գու թ մի սնես.
Ձիկ քաղցր արեւէս չիմարես,
Քարէսիրտ մահին չիմատնես:

Աման ձովեր, ահեղ ձովեր,
Ձիկ մի տանիք պաղի հովեր.
Ձեզ կ'աղաչեն իմ արտասունքներ
Ու սըրտիս հազար բիւր ցաւեր:

Ծով գազանն ըսկի ողորմ չունի.
Պըլած սըրտիս ձէնիկ չլըսի.
Արուն երակներս կը պաղի.
Սեւ գիշեր աչքերս կ'իջնի:

Գնացէք ասէք իմ ծընողին
Թող նըստի լայ իր սեւ սրգին.
Թէ Հանէս կուր եզաւ ծովին
Թռաւ գընաց արեւ կտրըճին:

V.

LAMENTATION OF A BISHOP

*Who had planted a vineyard, and before it gave
fruit, his last day came.*

Every morning and at dawn
The nightingale sitting in my vineyard
Sang sweetly to this my rose :
Rise and come from this vineyard.

Every morning and at dawn
Gabriel says to my soul :
Rise and come from this vineyard,
From this newly-built vineyard.

I must not come from this vineyard ;
Because there are thorns around it ;
I cannot come forth from my vineyard,
From my beautiful vineyard.

I have brought stones from valleys,
I have brought thorns from mountains ;
I have built round it a wall :
They say : Come forth from this vineyard.

I have planted young vines,
I have watered the roots of this plantation,
I have not yet eaten of their fruit :
They say : Come forth from this vineyard,

Ե.

Մէկ եպիսկոպոսս մի հոր այգի տնկեր է
Էշ դեռ այգին պտուղ տուել չէ.
Նա եպիսկոպոսին օրրն մահուռն հասեր է.
Նա ի հոգեխարին գայս ողբս ասել է :

Յամէն առաւօտ եւ լոյս

Պլպուռն էր նստեր յայգոյս .
Քաղցրիկ ձայներ այս վարդոյս .
Արի եկ եւ յայս այգոյս :

Յամէն առաւօտ եւ լոյս

Գարբիէն ասէր հոգւոյս .
Արի եկ եւ այս այգոյս ,
Այս իմ նորատունկ այգոյս :

Ինձ չէ պարտ ելնել յայգոյս

Գեմ չար փուշ կայ պատերուս .
Չեմ կարեր ելնելայս այգոյս ,
Այս իմ գեղեցիկ այգոյս :

Քար եմ կըրեր ձորերուս

Փուշ եմ բերեր սարերուս .
Պատ եմ բսլրեր այգոյս .
Կ'ասեն . Արի եւ այս այգոյս :

Ուս եմ տընկեր այս այգոյս ,

Չաակն եմ ջըրեր այս տընկոյս ,
Դեռ չեմ կերեր յայս պըտղոյս .
Կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

I have built a wine-press,
I have buried the wine-vat,
I have not yet tasted the wine,
They say: Come forth from this vineyard.

I have shut the entry of my vineyard,
I have not yet opened the close gate
Of my well-dressed vineyard:
They say: Come forth from this vineyard.

I have brought water from valleys,
Cold and savouring fountains:
I have not yet drunk of their water:
They say: Come forth from this vineyard.

I have built a basin in my vineyard,
The dew of heaven into this basin,
Around it are flowers and light:
They say: Come forth from this vineyard.

I have planted roses in this vineyard,
There are red and white roses:
I have not yet smelt their fragrance:
They say: Come forth from this vineyard.

I have sown flowers in this vineyard:
There are green and yellow:
I have not yet picked these flowers;
They say: Come forth from this vineyard.

I have planted fruit-trees around the walls,
Pomegranate, almond and nuts:

Հնձան եմ շիներ այգոյս
կարաս եմ թաղեր զինոյս ,
Դեռ չեմ խըմեր ի զինոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Ըզմուտն եմ փակեր այգոյս ,
Դեռ չեմ բացեր ըզփակ դուռս
Այս իմ յարմակազմ այգոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Ջուր եմ բերեր ձորերոյս ,
Չցուրտ եւ բարեհամ աղբիւրս ,
Դեռ չեմ խըմեր ի ջըրոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Պըքայ եմ շիներ յայգոյս ,
Երկնից ցօղն ի մէջ պըքոյս ,
Բոլորն է ծաղկունք և լոյս ,
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Վարդ եմ տընկեր այս այգոյս
կարմիր շքապիտակ վարդոյս ,
Դեռ չեմ հօտ առեր վարդոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Ծաղիկ եմ ցաներ այս այգոյս ,
կանաչ ու դեղին ծաղկոյս ,
Դեռ չեմ քաղեր ի ծաղկոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Տունկ եմ տընկեր պատերուս ,
Նսուռ եւ նըշենի շնկուզ ,

I have not yet tasted of the fruits :
They say : Come forth from this vineyard.

The turtle-dove is sitting in my vineyard,
He sings to the birds :
The spring is arrived to my vineyard :
They say : Come forth from this vineyard.

Bring me fruits from my vineyard,
Roses and flowers of many hues,
That I may imbibe the fragrance :
I wilt not leave this vineyard.

The nightingale sang in my vineyard
From morning to evening :
The dew falls from the clouds ;
They say : Come forth from this vineyard ...

Gabriel come to my soul ;
My tongue from fear was tied :
The light of my eyes was dimmed :
Alas ! for my brief sun !

The tendrils of my vine were green,
The grapes of my vine are ripe :
He says : Come forth from this vineyard,
From my newly-built vineyard.

They took my soul from my body,
And dragged me forth from my vineyard.
It is time that I leave my vineyard
This beautiful vineyard.

Գեռ չեմ՝ կերեր ի պտղոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Ղումրին է նըստեր յայգոյս
Եղանակէ հաւերոյս .
Գարուն է հասեր այգոյս :
կ'ասեն . Արի եւ յայս այգոյս :

Բերէք ինձ մըրգաց այգոյս ,
վարդ եւ գոյնըղգոյն ծաղկունս ,
Անուամ հստատիմ անուշս .
Այլ չեմ ելներ ի յայգոյս :

Պլպուլըն գուչէր յայգոյս ,
Առաւօտէ մինչեւ ի լոյս ,
Յօլն իջանէր ի յամպոյս .
կ'ասեն . Արի եւ յայգոյս :

Գարրիէլն եկաւ հողւոյս .
Յահէն կապեցաւ լեզուս ,
Խաւարեցաւ աչացըս լոյս .
Հայնֆի իմ կարճ արեւուս :

Ուռն է կանաչ այս այգոյս ,
Խաղողն է հասեր այգոյս ,
կ'ասէ . Արի եւ յայգոյս ,
Այս իմ նորաչէն այգոյս :

Աւին զհոգիս ի մարմնոյս ,
Հանին զիս ի յիմ այգոյս .
Ժամ է սր ելնեմ յայգոյս
Այս իմ գեղեցիկ այգոյս :

My newly-built vineyard was destroyed,
Every plant and flower grew dry :
The beauty of my body was faded :
They say : Come forth from this vineyard.

They drag me forth from my vineyard :
The nightingale sings in my vineyard,
The dew descends from the clouds
Every morning and at dawn.

VI.

Elegy of Adam.

Adam sitting at the gate of Paradise
Wept and said sadly :
Oh Seraphim, oh Cherubim,
Who enter Paradise !

I was king in Eden,
Like to a powerful king ;
For one only command
Of that fruit of that immortal tree,

On account of Eve my consort,
Who was deceived by the cunning of the ser-
pent,
They took my beautiful ornaments
And without pity they stripped me.

Փըլաւ նորաչէն այգիս ,
Չօրացաւ զինչ կայր տունկ եւ բոյս ,
Թարչամեցաւ գեղ մարմնոյս .
Կ'ասեն . Արի ել յայգոյս :

Հանին զիս ի յիմ' այգոյս ,
Պլպուլըն կանչէր այգոյս ,
Յօղն իջանէր ի յամպոյս
Յամէն առաւօտ եւ լոյս :

Զ.

Ողբ Արամայ .

Ադամ նստել գուռըն զրախտին
Լայր եւ ասէր ողորմագին .
Այ սերովբէք այ քերովբէք ,
Որ ի զրախտըն մլտանէք ,

Անդ թագաւոր էի յԱդին
Նըման հըզօր թագաւորին ,
Վասըն միոյ պատուիրանին
Անմահական պտղոյ ծառին ,

Վասն Եւայի իմ կողակցին
Որ զալտեցաւ խաբամամբ օձին ,
Ձիմ գեղեցիկ զարդերն առին ,
Ձիս անողորմ մերկացուցին :

This only time that I failed
By the words of my wife I was deceived.
When I saw her so shameless
Despoiled of her glory as the devil,

I was touched with pity for her :
Of the immortal fruit I took and eat :
I said : Perhaps my Creator may come
And seeing me and Eve naked,

With paternal love he will take pity on us
And will have compassion on me and her.
I heard the sound of the footsteps of the Lord
Coming to Paradise, and I was surprised :

With the leaf of the figtree I girt my reins,
Among the trees I hid myself :
He come and called : Adam where art thou ?
I replied : I am naked :

My Lord, I have heard thy voice,
I was frightened and ashamed.
— But who told ye that ye are naked ?
Or who deceived ye ? tell me.

Eve replied to him :
The serpent deceived me and I eat.
The Lord cursed the serpent and Eve,
And I was enslaved between them.

The Lord commanded : Go forth :
Dust ye were and dust ye shall become. —

Այս մէկ տարպաս որ զալտեցայ ,
Բանիւ կընօջըս խաբեցայ .
Երբ խոյտառակ տեսայ զԵւայ
Փառացըն մերկ քան զսատանայ ,

Ես ի յիւր գուժըն վառեցայ ,
Յանմահ պաղղյն տռեալ կերայ .
Ասցի թէ իմ՝ Ստեղծողըն գայ
Մերկ տեսանէ զիս եւ զԵւայ ,

Նա հայրական սիրով գըլթայ
Եւ ողորմի ինձ եւ նորայ :
Ստնաձայն Տեսողն լըւայ
Գալցի ի գրախտն՝ եւ ափշեցայ .

Տերեւ թզենւոյն զինեւ սփածայ ,
Ի մէջ ծառոց անկեալ թաղեայ .
Եկն եւ ձայնեաց , Ագամ՝ ո՛ւր ես .
Ես ձայն տըւի , թէ Մերկ եմ ես .

Տէր , ըզբ՝ ձայնըդ լըւայ ես
Չահի հարայ լամօթերես :
— Ամ ո՛վ ասաց ձեզ թէ մերկ էք :
Կամ՝ ո՛վ խաբեաց ձեզ պատմեցէք :

Եւա պատասխան ետ նըմա .
Օձըն խաբեաց զիս եւ կերայ :
Տէրն անիծեց զօձն եւ զԵւա ,
Ես այլ ի մէջըն գերեցայ :

Տէրըն հրամեց մեզ թէ Ելէք ,
Թէ հող էիք Ը՛ի հող դարձէք :

I pray ye, o Seraphim,
I lament, o, hear me ;

When ye enter Eden,
Take a branch of the immortal fruit,
Bring and place it on my eyes
And heal my obscured sight.

When ye enter Eden
Shut not the gate of Paradise,
Place me standing at the gate,
I will look a moment and then bring me back.

Ah ! I remember ye, o flowers,
And sweet smelling fountains ;
Ah ! I remember ye, o birds
Sweet singing, and ye, o beasts :

Ye who enjoy Paradise
Come and weep over your king,
Ye who are in Paradise planted by God
Elected from the earth of every kind and sort.

Ես ազաչեմ զձեզ, սերսլութք,
Գանկատ ունիմ, ինձ լըսեցէք .

Երբ ի յԱդին դրախտըն մըտանէք
Յանմահ պողոյն ճիւղ մի առէք,
Բէրէք յաչացս ի վրայ դըրէք
Զխաւտրեալ աչս ողջացուցէք :

Երբ ի դըրախտըն մըտանէք
Ըյդդրախտին դուռըն մի փակէք .
Զիս ի դիմաց կանգնեցուցէք,
Պահ մի հայիմ կարճ՝ դարձուցէք :

Ա՛հ, կու յիշեմ ըզձեզ ծաղկունք,
Անուշահամ աղբերակունք .
Ա՛հ, կու յիշեմ ըզձեզ թռչունք
Քաղցրաբարբառ՝ եւ անտսունք .

Որք ի դըրախտըն վայելէք
Զեր թագաւորն եկայք լացէք,
Որք ի դըրախտն աստուածատունկ
Յերկրէ ընտրեալ ազգի ազգունք :

VII.

*Lament of a mother on her son who died in
infancy.*

I gaze and weep mother of my boy,
I say alas and woe is me wretched!
What will become of wretched me,
I have seen my golden son dead!

They seized that fragrant rose
Of my breast, and my soul fainted away:
They let my beautiful golden dove
Fly away, and my heart was wounded.

That falcon death seized
My dear and sweet-voiced turtle-dove and
wounded me:
They took my sweet-toned little lark
And flew away through the skies!

Before my eyes they sent the hail
On my flowering green pomegranate;
That my rosy apple on the tree,
Which gave fragrance among the leaves.

They shook my flourishing beautiful almondtree
And left me without fruit;
By beating it they threw it on the ground
And trod it under foot with the earth of the
grave.

Է.

Ողբ մօր ի վաղաւեանիկ որդիւն .

Նայեմ ողբամ ճնող տղայիս ,
Վայ եւ եղսւկ ասեմ իմ անձինս .
Արդ զինչ լինիմ եղսւկ եղկելիս ,
Տեսի մեռեալ զուկեհատ զորդիս .

Զանուշահոտ վարդն իմոյ զըրկիս
Խլեցին առին , թալկացաւ հոգիս .
Զիմ գեղեցիկ ոսկի աղանձիս
Թռուցին յինէն , խոցեցաւ սըրտիկս .

Զքաղցրանուագ սիրուն տատրակիկս
Մահու բազան էզարկ , խոցեաց զիս .
Զիմ քաղցրաձայն արտուտիկ ձագիս
Առեալ թըռան ի վեր ի յերկինս :

Զիմ ծաղկալի կանաչ նըռնենիս
Կարկըտահար արին դէմ աչիցս .
Զիմ կարմրացեալ խնծօրն ի ծառիս
Զանուշահոտն ի մէջ տերևիս :

Զիմ գեղեցիկ ծաղկեալ նըչենիս
Թօթափեցին անպտուղ արին զիս .
Հարեալ ձըգեցին ի վերայ երկրի
Կոխան արարին հողոյ տապանին :

What will become of wretched me!
Many sorrows surrounded me.
O my God, receive the soul of my little one
And place him at rest in the bright heaven!

VIII.

On the same subject.

My sun was eclipsed,
The light of my eyes obscured;
The day was to me the darkest night
And the light of the stars was covered.

The spring became to me the roughest winter,
The summer was snowy,
The seasons were changed to me
And the freezing air struck me.

The sweet was bitter
And my food became ashes;
My flesh stuck to my bones was dried,
My tongue in my mouth was dried.

When my beautiful boy died
My breath was gathered, my lips were bound:
When this my pretty boy died
My life was equal to the earth.

Ո՛հ , զի՞նչ լինիմ եղուկ եղկելիս ,
Շատ արտմութիւնք պատեցին զիս :
Արդ , Տէր , ընկալ զհոգի տըղայիս
Եւ հանգո ի լուսեղէն երկինս :

Ը .

Ի նոյն .

Իմ արեգակըն խաւարեցաւ
Եւ աչերուս լոյսըն մըթացաւ .
Յորեկն ինձ խօր գիշեր դարձաւ
Եւ աստեղաց լոյսըն ծածկեցաւ :

Գարունըն խիստ ձըմեռ ինձ դարձաւ ,
Ամառն սաստիկ ձիւնաբեր եղաւ .
Ինձ եղանակըն փոփոխեցաւ
Եւ դառնաշունչ օդըն զիս հարաւ :

Քաղցրըն լեղի եղեւ դառնացաւ
Եւ կերակուրս ինձ մոխիր դարձաւ .
Մարմինս յսկերս կըցեալ չորացաւ
Լեզուս ի քիմս իմ ցամաքեցաւ :

Այս գեղեցիկ որդեակս որ մեռաւ
Շունչըս քաղեցաւ , չըթօնքս կապեցաւ .
Այս նազելի որդիս որ մեռաւ
Կեանքըս հողոյ հաւասարեցաւ :

When this my peacock and lamb died
My brain turned and was lost :
When this my dearest little one flew
My mouth was hushed, my ear was deaf.

When this joyful plant faded
My foot was broken, my arm burst,
All my body was brought to dust
And with my boy was bowed to the ground.

Yet let me thank God
Who received him with the holy boys.
O my God, receive the soul of my little one
And place him at rest in the bright heaven!

IX.

Song of the new Bride.

Little threshold, be thou not shaken ;
It is for me to be shaken,
To bring lilies.

Little plank, be thou not stirred ;
It is for me to be stirred,
To bring lilies.

Little ground, shake thou not ;
It is for me to be shaken,
To bring lilies.

Այս սիրամարդ գառնիկս որ մեռաւ
Խեղքըս զնաց եւ ցընորեցաւ .

Այս սիրունիկ ձագիկս որ թըռաւ
Բերանս լըռեց, ակտնջըս խլցաւ :

Այս զւարճալի տունկս որ չորացաւ

Ոտըս բեկաւ, թեւըս կոտրեցաւ ,

Բոլոր մարմինըս փոշիացաւ

Եւ ընդ որդոյս ի հող մերձեցաւ :

Արդ գոհութիւն Տեառն որ ըստացաւ

Ընդ սուրբ մանկանցն ըզսա ընկալաւ :

Արդ, Տէր, ընկալ զհոգի տըղայիս

Եւ հանգո ի լուսեղէն երկինս :

Թ.

Երգ հարսիև .

Շէմկիկ, մի ժաժա .

Ես եմ ժաժալու ,

Շուշան տանելու :

Տախթիկ, մի թընտա .

Ես եմ թընտալու ,

Շուշան տանելու :

Հողիկ, մի սըռա .

Ես եմ սըռալու ,

Շուշան տանելու :

Little tree, tremble not ;
It is for me to tremble,
To bring lilies.

Little leaf, be thou not thrown down ;
It is for me to be thrown down,
To bring lilies.

Sun, arise not ;
It is for me to arise,
To bring lilies.

Sun, surround not ;
It is for me to surround,
To bring lilies.

Moon, arise not ;
It is for me to arise,
To bring lilies.

Moon, surround not ;
It is for me to surround,
To bring lilies.

Stars, sparkle not ;
It is for me to sparkle,
To bring lilies.

Crane, cry not ; ¹⁵
It is for me to cry,
To bring lilies.

Մառուկ, մի դողա .
Ես եմ դողալու ,
Շուշան տանելու :

Տերւիկ, մի թափի .
Ես եմ թափելու ,
Շուշան տանելու :

Արեւ , դուն մ'եղնի .
Ես եմ եղնելու ,
Շուշան տանելու :

Արեւ , մի պատի .
Ես եմ պատելու ,
Շուշան տանելու :

Լուսին , դուն մ'եղնա .
Ես եմ եղնելու ,
Շուշան տանելու :

Լուսին , մի պատի .
Ես եմ պատելու ,
Շուշան տանելու :

Աստղունք , մի ցոլաք .
Ես եմ ցոլալու ,
Շուշան տանելու :

Կըռունկ , մի կըղա .
Ես եմ կըղալու ,
Շուշան տանելու :

Mamma, weep not ;
It is for me to weep,
To bring lilies.

Papa, weep not ;
It is for me to weep,
To bring lilies.

Brother, weep not ;
It is for me to weep,
To bring lilies.

They had deceived the mother with a pack of linen :
They had deceived the father with a cup of wine :
They had deceived the brother with a pair of boots :
They had deceived the little sister with a finger of
antimony.

They have loosed the knot of the purse
And detached the girl from her grand mother.
Mother, sweep thou not the little plank
In order that the little trace of thy girl may not be
effaced :
Let a little memory remain to thee
In order that thou mayest fill the wish of thy soul.
They passed with a sieve the dried raisin
And filled the pockets of the girl,
And they put her on the foreign way !

Մէրիկ, դուն մի լա .
Ես եմ լալու ,
Շուշան տանելու :

Հէրիկ, դուն մի լա .
Ես եմ լալու ,
Շուշան տանելու :

Ազբէր, դուն մի լա .
Ես եմ լալու ,
Շուշան տանելու :

Զմէրիկ խաբեցին թօփ մը շիլով .
Զհէրիկ խաբեցին կուռէ մը գինով .
Զազբէր խաբեցին ջուխտակ մը ճրզմով .
Զբուրիկ խաբեցին մատիկ մը հինով :

Զգրամի հանգուրց արձակեցին

Զաղջիկ մամուց ջոկեցին :

Մէրիկ, մի աւլի զտախթիկ

Որ չաւրի քու աղջկայ հետիկ .

Թող մընայ քեզի նըմուշիկ ,

Որ հանիս գքու սըրտի հասրաթիկ :

Զչամիչ մաղով մաղեցին ,

Աղջկայ ճիպեր լեցուցին ,

Ղարիպ ճամբուն դըրեցին :

X.

A song on the Bridegroom.

Blessed be the merciful God ;

Blessed the will of our Creator (*Thrice*).

We have united, we have finished,

We have placed the Cross over him (*Thrice*).

Go and seek the father of the king, ¹⁶

Let him come and prepare the feast :

Let him bend his knees before the holy altar :

All good and prosperity to our king (*Thrice*) !

Go and seek the mother of our king,

Let her come and bend her knees before the holy altar :

All good and prosperity to our king !

Go and seek the brother, (sister, ec. ec.)

Go and seek the crane from the desert ;

Let him come and sit and observe :

Let him bend his knees before the holy altar :

All good and prosperity to our king !

Go and seek the duck from the lake ;

Let him come and sit and observe :

Let him bend his knees before the holy altar :

All good and prosperity to our king !

Go and seek the partridge from the hill ;

Let him come and sit and observe :

Let him bend his knees before the holy altar :

All good and prosperity to our king !

Ժ

Երգ հարսանեաց փեսայի .

Օրհնեալ բարերար Աստուած .

Կամքն օրհնեալ մեր արարողին (Երիցս) .

Ձուգեցինք , հայ թամամեցինք ,

Ձխաչն ի վըրէն բազմեցուցինք (Երիցս) :

Գացէք բերէք զթագաւորի հէր

Իգայ նստի դարպազ էնէ .

Ծընտրիկ զարկէ սուրբ սեղանին ,

Խէրն ու բարին մեր թագաւորին (Երիցս) :

Գացէք բերէք զթագաւորի մէր

Ծընտրիկ զարկէ սուրբ սեղանին ,

Խէրն ու բարին մեր թագաւորին :

Գացէք բերէք զթագաւորի աղբէր , (չքուր կայլն) :

Գացէք բերէք զկռունկն ի չօլէն

Իգայ նըստի սէյրան անէ .

Ծընտրիկ զարկէ սուրբ սեղանին ,

Խէրն ու բարին մեր թագաւորին :

Գացէք բերէք զբաղն ի կօլէն

Իգայ նըստի սէյրան անէ .

Ծընտրիկ զարկէ սուրբ սեղանին ,

Խէրն ու բարին մեր թագաւորին :

Գացէք բերէք զկաքաւն ի սարէն ,

Իգայ նըստի սէյրան անէ .

Ծընտրիկ զարկէ սուրբ սեղանին ,

Խէրն ու բարին մեր թագաւորին :

ANSWER

To our king it must be give flowers of flowers (*Thrice*).

— What sort of flower must we give him?

The flower of flowers which becomes him is the balsam:
Because it blossoms and flowers together.

The flower of the flowers which becomes him is the
snow-bell.

The flower of the flowers which becomes him is the
everlasting-flower.

The flower of the flowers which becomes him is the
pomegranate, (the lily, the rose).

ANSWER

By the help of the holy Precursor, yes by his help
There came a king with a face like a cross.

ANSWER

Our king was crossed, our king was crossed ;
His fez ¹⁷ was red, his sun was green.

Our king was crossed, our king was crossed ;
His turban was red, his sun was green.

Our king was crossed, our king was crossed ;
His tunic was crossed, his sun was green.

Our king was crossed, our king was crossed ;
His apple ¹⁸ was red, his sun was green.

Our king was crossed, our king was crossed ;
His cloak was red, his sun was green.

Our king was crossed, our king was crossed ;
His hose was vari-coloured, his sun was green.

ՓՈՒ

Մեր թագւորին ծաղիկ պիտէր ծաղկունաց (երկոյս) .

— Ծաղիկն ինչէնի պիտէր ծաղկունաց .

Ծաղիկ պալատսան պիտէր ծաղկունաց ,

Որ փթըթէր ծառն ու ծաղիկ հետ իրրաց :

Ծաղիկ ճընծաղիկ պիտէր ծաղկունաց .

Ծաղիկ անթառամ պիտէր ծաղկունաց .

Ծաղիկ նունենի (նունուֆար , վարդենի , եայլն) :

ՓՈՒ

Սուրբ կարապետին զօրութենով , հայ զօրութենով ,

Խաչերես թագաւոր մը կի դէր :

ՓՈՒ

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Ֆասն էր կարմիր , արեւն էր կանանչ :

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Խըզն էր կարմիր , արեւն էր կանանչ :

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Խաչփոկ խաչումաչ , արեւն էր կանանչ :

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Խընծորն էր կարմիր , արեւն էր կանանչ :

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Պինիչն էր կարմիր , արեւն էր կանանչ :

Մեր թագւորն էր խաչ , մեր թագւորն էր խաչ .

Բըճերն էր նըշխուն , արեւն էր կանանչ :

ANSWER

Arise, let us go and meet him,
That he may not be offended.

ANSWER

That large heap, that large heap, what is it?

That large heap it is the village-masters.

The lion is roaring, look who is it?

The lions roaring, it is the doctors.

The partridge is chirping, look who is it?

The partridge chirping, it is the priests.

The sparrow is warbling, look who is it?

The sparrow warbling, it is the deacons.

Who is he like a large column among them?

That large column is the father of the king.

Who is she who has the headdress of cotton with a
hole in it?

That of that headdress of cotton with a hole in it,
is the mother of the king.

What is that bright star behind them?

That bright star behind them, is the queen.

That brush behind the door, who is it?

That brush behind the door, it is the servants.

The hound came with the bag in his mouth, who is it?

The hound coming, with the bag in his mouth, it is
the collector of the village.

The mouse covered with flour came, who is it?

The mouse coming covered with flour, it is the
miller.

ՓՈՒՍ

Ելէք ուր առջեւն երթանք
Ուր ճէհլիկ խաթրիկ չիմընայ :

ՓՈՒՍ

Էն դիզան բէտ բէտ դիզան տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Էն դիզան բէտ բէտ դիզան գեղի համէքն է :

Առիւծներ մըրմըռալէն , տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Առիւծներ մըրմըռալէն , վարդապետներն է :

Կաքըւներ կըղկըղալէն , տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Կաքըւներ կըղկըղալէն , էն երիցներն է :

Ճընճըղներ ճըլըստալէն , տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Ճընճըղներ ճըլըստալէն , սարկեւըկներն է :

Էն միջի հաստագերանն տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Էն միջի հաստագերանն թագւորի հէրն է :

Էն քուլա բամբակն ի ծակ տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Էն քուլա բամբակն ի ծակ՝ թագւորի մէրն է :

Էն զօհալ աստղ ետեւանց տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Էն զօհալ աստղ ետեւանց՝ էն թագուհին է :

Յախ աւել ետեւ դըրան տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Յախ աւել ետեւ դըրան էն մըշկըներն է :

Շունն եկաւ պարկն ի բերան , տեսէք թէ էն ո՞րն է .

Շունն եկաւ պարկն ի բերան , գեղի զըզիրն է :

Մուկն եկաւ ալըրթաթախ , տեսէք թէ էն ո՞րն է :

Մուկն եկաւ ալըրթաթախ , էն ջաղըրպանն է :

ANSWER

We hawe praised, yes we have praised, yes finished,
We have placed the cross over him.

XI.

The Pilgrim to the Crane.

Crane, whence dost thou come? I am servant of thy
voice.

Crane, hast thou not news from our country?
Hasten not to thy flock, thou wilt arrive soon
enough!

Crane, hast thou not news from our country?

I have left my possessions and vineyard, and I have
come hither:

How often do I sigh, it seems that my soul is torn
from me:

Crane, stay a little, thy voice is in my soul:

Crane, hast thou not news from our country?

Thou dost not carry disappointment to those who ask
thee:

Thy voice is sweeter to me than the sound of the
well-wheel:

Crane, thou alightest at Bagdad or Aleppo:

Crane, hast thou not news from our country?

Փոփ

Գովեցինք , հայ թամամեցինք , հայ թամամեցինք ,
Զխաչն ի վըրէն բազմեցուցինք :

ԺԱ.

Պանդոշտ առ կռռնկ .

Կռռնկ , ուստի կու գաս , ծսռայ եմ ձայնիդ .

Կռռնկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս .
Մի վազեր երամիդ՝ շուտով կը հասնիս .

Կռռնկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Թողեր եմ ուեկեր իմ մըլքերս ուայգիս .

Քանի ու ան կ'անեմ կու քաղուի հոգիս .

Կռռնկ , պահ մի կացիր , ձայնիկդ ի հոգիս .
Կռռնկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Քեզ խապեր հարցնողին չես տանիր տալապ .

Ձայնիկդ անուշ կու գայ քան զջըրի տալապ .

Կռռնկ , Պաղտաա իջնուս կամ թէ ի Հալապ ,
Կռռնկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Our heart desired it and we arose and departed :
We have found out the miseries of this false world :
We are deprived of the sight of our table-companions.
Crane, hast thou not news from our country ?

The affairs of this world are long and tedious :
Perhaps God will hear and open the little gate :
The heart of the pilgrim is in sorrow, his eyes in tears.
Crane, hast thou not news from our country ?

My God, I ask of thee grace and favour :
The heart of the pilgrim is wounded, his lungs are consumed :
The bread he eats is bitter, the water he drinks is tasteless.
Crane, hast thou not news from our country ?

I know not either the holy day, nor the working day :
They have put me on the spit and placed me at the fire :
I mind not the burning, but I feel the want of you.
Crane, hast thou not news from our country ?

Thou comest from Bagdad and goest to the frontiers,
I will write a little letter and give it to thee :
God will be the witness over thee ;
Thou wilt carry it and give it to my dear ones.

I have put in my letter, that I am here,
I have never even for a single day opened my eyes :

Սըրտերնիս կամեցաւ , ելանք գընացանք ,
Այս սուտ աստընւորիս տէրտէրն իմացանք .
Աղուհացկեր մարգկանց կարօտ մընացանք :

Կռունկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Աստընւորիս բաներն կամաց կամաց է .
Միթէ Աստուած լըսէ , գըռնակըն բացցէ .
Ղարիպին սիրտն է սուգ , աչերն ի լաց է :

Կռունկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Աստուած , քեզնէ խնդրեմ մուրվէթ ու քերէմ .
Ղարիպին սիրտն է խոց , ճիկէրն է վէրէմ .

Կերած հացն է լեզի ու ջուրն է հարամ :

Կռունկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Ոչ ըզլուր օրըն գիտեմ ոչ ըզլիրակին .
Զարկած է զիս շամիուրն , բըռնած կըրակին .

Այրիլըս չեմ հոգար , ձեզնէ կարօտ եմ .
Կռունկ , մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունիս :

Պազտատու կու գաս , կ'երթաս ի սէհրատ ,
Թըղթիկ մի գըրեմ , տամ քեզ ամանաթ .
Աստուած թող վըկայ լինի քո վըրադ .
Տարեալ հասուսցես զայդ իմ սիրելեաց :

Գըրեր եմ մէջ թըղթիս , թէ հաս մընացի .
Օրիկ մի օրեր զաչերըս չըբացի .

O my dear ones, I am always anxious for you!
Crane, hast thou not news from our country?

The autumn is near, and thou art ready to go:
Thou hast joined a large flock:
Thou hast not answered me and thou art flown!
Crane, go from our country, and fly far away!

XII.

The elegy of a Partridge.

The partridge was sitting (*Double*)
And weeping on a stone: O birds!
She lamented with the little birds:
O birds, o fowls of the air!
I ascended high mountains (*Double*),
I gazed on verdant meadows:
O birds, o fowls of the air!
I descended and fell into the snare,
Into a net spread on the lake:
O birds, o fowls of the air!
They came and took me out,
And showed me the terrible sword:
My tuneful throat
They cut from ear to ear:
My purple blood
They shed upon the ground:

Սիրելիք, ձեզանէ կարօտ մընայի .
կռունկ, մեր աշխարհէն խապրիկ մի չունին :

Աշունն է մօտեցեր, գնալու ևս թէտպիլ .
Երամ ես ժողվեր հազարներ ու բիւր .
Ինձ պատասխան չտուիր, ելար գնացիր .
կռունկ մեր աշխարհէն գընա՛ հեռացիր :

ԺԲ

Ողբ կաքառու .

Նըստեալ կայր ու լայր կաքուուն (կրկին)

Ի վերայ քարին . այ հաւեր .

Ու գանկատ կ'անէր ձագերուն .

Թըռչունք, այ հաւեր :

Ի բարձըր լերունք ելայ (կրկին) ,

Ի կանաչ մարգեր նայեցայ .

Թըռչունք, այ հաւեր :

Իջի, որոգայթ ընկայ

Ի վարմին մէջ ի ծովակին .

Թըռչունք, այ հաւեր :

Եկին զիս ի վեր առին ,

Ձահաբեկ սուրըն ցըցուցին .

Ձայս իմ կարկըջուն վըզիկս

Յականջէ յականջ զենեցին .

Ձայս իմ կարմըրակ արիւնս

Ի գետին ի վար վաթեցին .

My rosy beak

They exposed on the sparkling flame :

My little-stepping feet,

They cut off at the knees.

My many-coloured feathers

They dispersed some to the hill some to the valley :

That which fell on the hill,

That the breeze carried away :

That which fell in the valley,

That the torrent rose and carried away.

And like saint Gregory ¹⁹

They let me down into the deep well.

They came and drew me up,

They sat round a table ;

And like saint James the Intercised ²⁰

They cut me in little pieces :

They made the pancake ²¹ for my shroud,

And buried me with red wine.

I cried out the lamentation of Jeremiah,

And that of the first father and mother.

Զայս իմ կարմըրած կըտնուցս
կըրակին կածըն հասուցին .
Զայս իմ մանարուքայլ ոտկունքս
ի ծընկացս ի վար կըտրեցին .
Զայս իմ գունըղգուն փետուրս
Մէկն ի սար արին մէկն ի ձոր .
Զայն որ ի սարն էր ընկեր՝
Զայն իջեր քամեկն ու տարեր ,
Զայն որ ի ձորն էր ընկեր՝
Զայն ելեր հեղեղն ու տարեր :
Եւ սուրբ Գրիգորի նըման
Ձիս ի խոր վերապն իջուցին .
Եկին զիս ի վեր առին ,
Մէճլիս հաւասարցուցին .
Եւ սուրբ Յակովկայ նըման
Մասըն կըտըրտեցին .
Զլաւաչն ինձ պատանք դըրին
Ու կարմիր գինով զիս լծաղեցին :
Ես ձայն զերեմիային ածի
Նախահօրն ու մօրն Եւայի :

XIII.

On the Partridge. ²²

The sun beats from the mountain's top,
Pretty pretty :
The partridge comes from his nest ;
She was saluted by the flowers,
She flew and came from the mountain's top.
Ah ! pretty pretty,
Ah ! dear little partridge !

When I hear the voice of the partridge
I break my fast on the house top :
The partridge comes chirping
And swinging from the mountain's side.
Ah ! pretty pretty,
Ah ! dear little partridge !

Thy nest is enamelled with flowers,
With vasilico, narcissus and water-lily :
Thy place is full of dew,
Thou delightest in the fragrant odour.
Ah ! pretty pretty,
Ah ! dear little partridge !

ԺԳ.

Երգ կաքառու .

Արեւ տէպաւ սարին վերէն ,
Խօրօտիկ խօրօտիկ .
Կեաքեաւն ելաւ իր բեռնէն ,
Բարեւ արեց ծաղկըներէն ,
Թռաւ եկաւ սարին ծերէն ,
Խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ սիրունիկ կեաքեաւիկ :

Երբ կեաքէւուն ձայն կը լըսեմ
Երգիսն ի վեր դիւս կ'երիշկեմ .
Կեաքեաւ կու գայ կըրկըրալով
Դարին վերէն շորօրալով .
Ա՛յ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ սիրունիկ կեաքեաւիկ :

Քեո բեան հինաժ ծաղկըներով ,
Որհան նարկիս նունուֆարով .
Քեո անդ լըցուած է շաղերով ,
Դիւ կը մայլիս անմահ հատով .
Ա՛յ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ սիրունիկ կեաքեաւիկ :

Thy feathers are soft,
Thy neck is long, thy beak little,
The colour of thy wing is variegated :
Thou art sweeter than the dove.
Ah! pretty pretty,
Ah! dear little partridge!

When the little partridge descends from the tree
And with her sweet voice chirps,
He cheers all the world,
He draws the heart from the sea of blood.
Ah! pretty pretty,
Ah! dear little partridge!

All the birds call thee blessed,
They come with thee in flocks,
They come around thee chirping :
In truth there is not one like thee.
Ah! pretty pretty,
Ah! beautiful little partridge!

Քեո փետուրներ են փափուկիկ ,
Քեո վիզն երկէն , կըտուց սըզտիկ .
Քեո թեւին գեոն է նըխշունիկ ,
Դիւ անուշ ես քանց եզունիկ .
Ա՛յ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ սիրունիկ կեաքեաւիկ :

Երբ կեաքաւիկն ծառին կ'իջնի ,
Իր քաղցր ձէնով ճըլվըլ կ'անի ,
Աշխարհս ըմէն զըլարթ կ'անի ,
Արուն ձ ովէն սիրտ կը հանի .
Ա՛յ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ սիրունիկ կեաքեաւիկ :

Հաւերն ամեն ք'երնեկ կուտան ,
Հեաքե կիւ գան շարան շարան ,
Քե շուրջ եկած կը ճըլվըլան .
Ըսկի չիկայ քեզի նըման .
Ա՛յ խօրօտիկ խօրօտիկ ,
Ա՛յ ազրուորիկ կեաքաւիկ :

XIV.

To the Stork. ²⁵

Welcome stork !

Thou stork welcome ;
Thou hast brought us the sign of spring,
Thou hast made our heart gay.

Descend o stork !

Descend o stork, upon our roof,
Make thy nest upon our ash-tree,
Thou our dear one.

Stork, I lament to thee :

Yes, o stork, I lament to thee,
I will tell thee my thousand sorrows,
The sorrows of my heart, the thousand sor-
rows.

Stork, when thou didst go away

When thou didst go away from our tree,
Withering winds did blow,
They dried up our smiling flowers.

The brilliant sky was obscured,

That brilliant sky was cloudy :
From above they were breaking the snow in
pieces :
Winter approached, the destroyer of flowers.

ԺԳ.

Երգ արագի .

Արագիւ, բարով եկիր ,
Դուն արագիւ, բարով եկիր .
Ըմե գարնան նըշան բերիր ,
Դու մեր սըրտիկ զըւարթ արիր :

Արագիւ, մեզի էջիր ,
Դուն արագիւ մեր տուն էջիր ,
Մեր խացի ծառին բունիր ,
Դու մեր սիրուն :

Արագիւ, քե գանգըտիմ ,
Հայ արագիւ, քե գանգըտիմ .
Իմ հազար ցաւերս ասիմ
Սըրտիս ցաւեր , հազար ցաւ :

Արագիւ, եք գընացիր
Դուն մեր ծառէն եք գընացիր ,
Զուլումաթ հովեր արին ,
Ծըծղուն ծըղկներըս չորցուցին :

Պըսպղուն երկինքն մըթներ ,
Էն պըսպղուն երկինքն մըթներ .
Մեր վերէն ձըներ բըրդեր ,
Ծաղկաթափ ձըմեռն հասեր :

Beginning from the rock of Varac, ²⁴
Beginning from that rock of Varac,
The snow descended and covered all,
In our green meadow it was cold.

Stork, our little garden,
Our little garden was surrounded with snow,
Our green rose trees
Withered with the snow and the cold.

XV.

The Youngman and the water.

Down from yon distant mountain
The water flows through the village. Ha!
A dark boy came forth
And washing his hands and face,
Washing, yes washing,
And turning to the water asked. Ha!
“ Water, from what mountain dost thou come?
O my cool and sweet water! Ha!
— I came from that mountain,
Where the old and the new snow lie one on
the other.
Water, to what river dost thou go?
O my cool and sweet water! Ha!
I go to that river
Where the bunches of violets abound. Ha!

Վարադայ սարէն բըռնած
ին Վարադայ սարէն բըռնած ,
Ձիւն իջնէր , ըմէն ծածկեր ,
Կանաչ դաշտիկըս ցուրտ աներ :

Արագիւ , մեր դրախտին ձիւնիկ
Պատեր մեր դրախտիկ .
Կանաչուն մեր վարդնիս
Յամբեր պաղէն ը ձըմըռէն :

ԺԵ .

Մանուշկն եռ ջուրն .

Այդ վայրի լեռնէա ի վայր
Ջուրն ի շինուտ մէջն անցանի . Հայ :
Թուխ մանուկ մ'ի դուրս ելեր
Ձեռքն ու զերեսն է լուացեր .
Լուացեր , հայ լուացեր ,
Դարձեր ի ջուրն հարցունք եղեր . Հայ :
Ջուր , դու ի յո՞ր լեռնէ կու գաս ,
Իմ պաղիկ ջրիկ ուանուշիկ . Հայ :
Ե՛ ի յայն լեռնէն կու գամ ,
Որ հին ու նոր ձիւնն ի վերայ . Հայ :

Ջուր դու ի յո՞ր առու կ'երթաս .
Իմ պաղիկ ջրիկ ուանուշիկ :
Ես ի յայն առուն կ'երթամ
Որ փունճըն շատ է մանուշկին :

Water, to what vineyard dost thou go?

O my cool and sweet water! Ha!

I go to that vineyard

Where the vine-dresser is within. Ha!

Water, what plant dost thou water?

O my cool and sweet water! Ha!

I water that plant

Whose roots give food to the lamb,

The roots give food to the lamb,

Where there are the apple tree and the anemone.

Water, to what garden dost thou go?

O my cool and sweet water! Ha!

I go into that garden

Where there is the sweet song of the nightingale. Ha!

Water, into what fountain dost thou go?

O my cool and sweet little water!

I go to that fountain

Where thy lover comes and drinks:

I go to meet her and kiss her chin,

And satiate myself with her love.

Ջուր դու ի յո՞ր այգի կ'երթաս ,
 Իմ պաղիկ ջրիկ ւանուշիկ :
 Ես ի յայն այգին կ'երթամ
 Որ աէրն ի մէջն է այգեպան
 Ջուր դու ո՞ր տունկ կու ջըրես ,
 Իմ պաղիկ ջրիկ ւանուշիկ .
 Ես ի յայն տունկըն ջըրեմ'
 Որ տակըն խոտ բերէ գառին .
 Տակըն խոտ բերէ գառին ,
 Ծառըն խնձորի , հազարվարդին :

Ջուր դու ի յո՞ր պաղջայ կ'երթաս ,
 Իմ պաղիկ ջրիկ ւանուշիկ :
 Ես ի յայն պաղջան կ'երթամ
 Որ պուլպուլի քաղցր եղանակ :

Ջուր դու ի յո՞ր աղբիւր կ'երթաս ,
 Իմ պաղիկ ջրիկ ւանուշիկ :
 Ես ի յայն աղբիւրն երթամ
 Որ գայ քո ետրն ու ջուր խըմէ .
 Դէմ գամ ըզդունչըն պաղնեմ ,
 Ապա սիրովըն յագենամ :

XVI.

The oldman and the ship.

Our Lord an oldman with a white beard
Seated in glory on the cross :
Cried sweetly to the sailors :
Oh ! sailors, you my brothers !
My brothers, take this oldman into the ship,
And I will offer many prayers for you.
— Go away, go away, white-bearded oldman !
Our ship is not for prayers :
Our ship is large and the passage-money is great :
This ship is freighted by a merchant. —
He made the sign of the cross, and sealed a paper :
He extended his hand and took some sand,
He took a stone for money : There !
There is money for you !
He paid his passage-money and entered the ship :
There is money and dehkan ²⁵ for you.
The waters of the abyss were troubled
The ship was overturned by the waves.
Whence didst thou come, o sinful man ?
Thou art lost and thou hast lost us !
I a sinner ? Give me the ship,
And you go to sweetly sleep.
He made the sign of the cross with his right hand,
With his left he steared the ship.
It was not yet midday,
When the ship arrived at the shore.

ԺԶ.

Ծերն ու նաւն .

Մեր Տէրն ծեր եւ ալեւոր
Փառօք բազմեալ Տէրն 'ի խաչին ,
Քաղցր ձայնէր նաւավարաց .
Ա՛յ նաւավարք դուք իմ եղբարք ,
Եղբարք , առէք զայս ծերս ի նաւն ,
Ես ձեզ բազում աղօթս առնեմ : —
Ա՛յ , գնա՛ գնա՛ ծեր ալեւոր ,
Մեր նաւըս չէ վասն աղօթից .
Նաւըս մեծ է , վարձըն շատ է .
Նաւս ի վարձ է վաճառկանին : —
Խաչ եհան քարտէ կընքեաց ,
Զեռն տարաւ , աւազն էառ ,
Քարն էառ գեկան . Ահա՛ ,
Ահա ձեզ դրամ եւ դահեկան :
Վարձըն երես եւ նաւ մըտաւ .
Ահա ձեզ դրամ եւ դահեկան :
Զունն անդընդոց պըղտօրեցաւ ,
Նաւն ի յալուն կործնումն էառ :
Ուստից եկիր մարդ մեղաւոր ,
Ու դու կորար մեզ կորուսիր : —
Ե՛ս մեղաւոր . տուք նաւտ ի յիս ,
Եւ դուք անուշ ի բուն եղիք :
Աջու ձեռօք խաչահանէր ,
Զախու ձեռօք նաւըն վարէր :
Դեռ չէր եղեալ հասարակաց ,
Նաւն ի ցամաքն հաստատեցաւ :

Brothers, arise from your sweet sleep,
From your sweet sleep and sad dreams :
Fall at the feet of Jesus :
Here is our Lord, here is our ship !

XVII.

Canzonette which is taught to children.

The light appears, the light appears !
The light is good :
The sparrow is on the tree,
The hen is on the perch,
The sleep of lazymen is a year,
Workman, rise and commence thy work !

The gates of heaven are opened,
The throne of gold was erected,
Christ was sitting on it :
The Illuminator was standing,
He had taken the golden pen,
And wrote great and small.
Sinners were weeping,
The justs were playing.

Եղբարք, ելէք անուշ քընուտ,
Անուշ քընուտ, դառն երազուտ,
Իյոտն անկեալ ի ֆրիտոտի.
Ահա մեզ Տէր, ահա մեր նաւն :

ԺԷ

Երգ երեխայից .

Լուսացաւ լուսացաւ .
Լուսն է բարին,
Ծիտն է ծառին,
Հաւն է թառին :
Ծոյլ մարդկանց քունն է տարի .
Աշխատաւոր, վեր կաց բանիդ :

Երկընքի զըռներն բաց էր,
Ոսկէ աթռըն դըրած էր,
Քրիտոտ վըրէն նըստած էր .
Լուսաւորիչն կանգնած էր,
Ոսկէ գըրիչն բըռնած էր
Մեծ ու պըստիկ գըրում էր .
Մեղաւորներն լալում էին,
Արդարներն խաղում էին :

XVIII.

The bear, the fox, and the wolf.

The wolf and the bear and the little fox had made
peace,
They were became like uncles and nephews :
They have made the little fox a monk.
False monk, false hermit, false !

The little fox went into the street and found an old rag,
He made a hole and put his head in it, he took a
stick,
He put on an iron shoe, he made a hole in the stone.
False monk, false hermit, false !

The fox sent the wolf to fetch the bear :
I have accepted for thee this solitary life,
And thou dost not send me rations,
My ankles are sore, my knees are sore, my knus.

In the morning at day-light they go to the chase :
They caught a sheep, a lamb, and a ram :
They made the wolf the holy dispenser.
Unjust judge, unjust dispenser, unjust !

The wolf had made a portion for the bear of the ewe
And ordered the lamb for the poor monk :
The ram for me, says he, for I have walked much.
Unjust judge, unjust dispenser, unjust !

ԺԸ:

Այլ, աղուռն եւ գայլ .

Գայլն ուարջն ու աղուեսուկն են պարըշեր ,

Հօրեղբօր եւ քուերորդիք են դարձեր .

Զաղուեսուկըն միակեց են օրհնել :

Սուտ միակեց , սուտ աղօթարար , սուտ :

Աղուեսուկն ի փողոցն իջել ջուլ մ'է ճարեր .

Զայն ծակեր վիզն է անցուցեր , գաւզան առեր ,

Երկաթէ քարքաշ հագեր , զքարն է ծակեր :

Սուտ միակեց , սուտ աղօթարար , սուտ :

Աղուէսն ըզգայն արջուն խնդիր է ուղարկեր ,

Թէ վասըն քո զայս ճըգնուծիւնս յանձն եմ առեր ,

Դու ինձ բաժին չես յուղարկեր , կոճս է տեռեր ,

կոճս է տեռեր , ծունկս է տեռեր , ծունկս :

Առաւօտուն երբ լուսացաւ յորս են ելեր ,

Մին մաքի և մին թօխի և գառ մ'են ճարեր ,

Հոգեւոր բաժանարար ըզգայլն են դըրեր :

Ծուռ գատաւոր , ծուռ բաժանարար , ծուռ :

Գայլն ըզգառն արջուն բաժին է հաներ ,

Զթօխին խեղճ միակեցին ապըսպրեր .

Մաքին ինձ , սսէ , ես շատ ժուռ եմ եկեր .

Ծուռ գատաւոր , ծուռ բաժանարար , ծուռ :

The bear had raised his paw and struck the wolf,
So hard he struck that he took away both his eyes:
I am the first among you and you have given me
the ewe.
Unjust judge, unjust dispenser, unjust !

The fox who saw it was much afraid :
And seeing the cheese in the trap, said to the bear:
My grand uncle, I have built a fine convent,
The place is a place of retreat, a place of prayer.

The bear had extended his paw to take the cheese:
The trap seized his neck on both sides:
“ Little fox, my nephew, why do you not help me?
This is not a convent, not a place of prayer. ”

The little fox seeing it, was much pleased :
He made a funeral service and prayed for his soul:
“ The ill of the wolf, which thou hast occasioned, has
seized thee :
This place is a place of retreat, a place of prayer. ”

O Justice, thou pleasest me much !
Whoever does harm to another soon perishes :
As the bear in the trap is obliged to fast :
That place is a place of retreat, a place of prayer !

Արջն ըզչանչուն էր քարչեր գոյլուն զարկեր,
Հանց զարկեր՝ որ երկուս աչքն ի դուրս վազեր .
Մեծ եմ ես ի ձեր միջիդ, զգանն էք տըւեր .

Ծուռ դատաւոր, ծուռ բաժանարար, ծուռ :

Աղուեսուկն որ զայն տեսեր, խիստ վախեցեր .
Ըզզանիրն յակնատ տեսեր լարջուն ասէր .
Գեղեցիկ, մեծ հօրեղբայր, վանք մ'եմ շիներ,
Տեղն է վանուց տեղ, աղօթելու տեղ :

Արջն ըզչանչուն էր տարեր զզանիրն առեր,
Ականաւորն վիզն էր անկեր յիրար եկեր .
« Աղուեսուկ եղբօրորդի յէր չես օգներ .
Տեղս չէ վանուց տեղ, լաղօթելու տեղ : »

Աղուեսուկն որ զայն տեսեր՝ ուրախացեր,
Արջուն պաշտօն է տարեր, հոգուն կանգներ .
« Գայլուն խեղճն որ դուն արիր՝ զքեզ է բըռներ .

Տեղտ է վանուց տեղ, աղօթելու տեղ : »

Դատաստան, ամ ես խիստ քեզ եմ հաւաններ .
Ով այլոց վատ կամեցեր, շուտ է կորեր,
Որպէս արջն ի յականաան է չորակեր .
Տեղն է վանուց տեղ, աղօթելու տեղ :

XIX.

On a little knife lost.

My heart trembled in my breast from fear :
From fear my hands were powerless :
What shall I answer to my papa,
For I have lost my little knife ?

It was strong and sounding,
With a single stroke it cut through a large cu-
cumber :
I did not sleep out in the village of others,
And I did not take it from my bosom in the houses
of others.

My knife had good manners :
It remained with me all day without being tied.
They made me drunk, they deceived me
And they seized it.

My knife gave me advice,
That I should keep aloof from dry bread,
I know that it is not good for thy teeth,
And also without pity it burthens thee.

When there are soft loaves and hot bread,
Rejoice and expand thy visage :
Give advice and preach to the matrons
Tho knead them with oil.

ԺԹ

Տաղս իստղալիկ է ի Չախուշ .

Սիրտս ի փորիկս դողայր վախուս ,
Չեռուիս ի բան չերթար յահուս .
Ես ինչ ճըւապ տի տամ պապուս ,
Որ կորուսեր եմ զիմ չախուս :

Խիստ զօրաւոր էր ու ձայնեղ
Մեծ մեծ խիար կըարէր մէկ հեղ .

Ոչ կու քընի ի յայլոց գեղ ,
Իոչ կու հանի ծոցուս ի տեղ :

Չախուս ունէր աղէկ յտտապ ,
Հեա ինձ կենար զօրն առանց կապ :
Գինով արին տըւին ինձ խաբ ,
Լուկ ձըգեցին զչախուս ի յափ :

Չախուս կու տար ինձի խըրատ ,
Թէ չոր հացէն կացիր ի զտտ ,
Գիտեմ որ խէր չէնէր ակօտտ ,
Համ անմուճնաթ բառնան ի վրատ :

Կակուղ լաւչեր լինի , տաք հաց ,
Ուրախացիր զերեսըդ բաց .
Խըրատ քարոզ տուր տանտիկնաց
Եղով ճըմռեն զինք հեա իրրաց :

When we went to the banquet and feast,
My knife told me slily :
When thou seest nice bits
Without me thou shalt not put out thy hand.

With much address it sliced the ham,
It encouraged me and exhorted me :
Fill the glass and give it to my hand
Let us eat and drink, that my soul may be gay.

My knife had great care of me,
It gave me good counsels with affection :
Do not sit down near any body
In order that thou mayest satisfy thyself with little
care.

I pity thee that thou hast no teeth,
When thou meetest with raw meats :
Do not swallow it greedily,
That it remain not in thy throat and thou become
a joke.

My knife was very affectionate with me :
When we went into the house of others,
When it saw the meat roasting or in broth,
It did not let me take the curds.

My knife was more than a preacher,
Every day it preached to my parishioners :
“ When the day of blessing houses shall arrive
Bring to my master fried fish. ”

Չէա որ երթանք հարկ տ մէճլիս ,
Չախուս ասեր գաղտուկ դէպ յիս .
Աղէկ պատառ երբ նըկատիս՝
Առանց ինձի ձեռք չըտանիս :

Խիստ ատապով տաչէր չոր միս ,
Քաջալերէր յորգորէր զիս ,
Զգտուածըն լից տունը ի յափիս ,
Ուտենք խմենք որ հանգչի հոգիս :

Չախուս ի հետս էր խիստ գըլծով ,
Բարի խըրատ կու տար սիրով ,
Թէ մի նըստիւր ի մարդու քով
Որ կըշտանաս քիչ մի հոգով :

Խեղճըս կու գայ ակուայ չունիս ,
Անեփ մըսի երբ հանդիպիս՝
Ագահուծեամբ կուլ չիտանիս ,
Փակչի պողազզ , լինիս ճառիս :

Չախուս ի հետս էր խիստ սիրուն .
Երբոր երթաք ի յայլոց տուն ,
Հրաման տեսնար զմիսն ի յեփոց՝
Զթողէր տանիմ՝ ձեռքս ի մածուն :

Քան զվարդապետ էր իմ չախուս ,
Զօրն քարող տայր ծըխերուս .
« Երբ տընօրհնէք գայ տօներուս
Տապկտժ ձըկնիկ բերէք տիրուս » :

My knife said to me : Thou art my master,
Do not show me to any body :
Here for a moment abstain from wine
And do not let me be stolen.

Martiros had written this song :
My knife was fond of ham :
They carried me to the wedding of a bridegroom,
I had not advantage, because I lost it.

God was good and merciful,
I found my knife and it never left me more :
When I saw others eat any thing
My heart trembled before them.

My knife said to me : Care not so much :
Rejoice that thou hast found me :
Till July thou must have patience,
And then I will give thee to eat cucumber with
honney.

My knife was honest and covely,
It sat near the ladies :
It gave many good counsels :
“ Take milk with cream.

When thou meetest with lamb's meat,
With pepper ground and roasted,
Sit down on the border and exhort it,
Give a little glass also over it. ”

Չախուս ասաց . իմ տէրըն դու ,
Ձիս մի ցուցներ ամեն մարդու .
Պահ մ'աստ պահէ զքեզ ի գինու ,
Այլի չըտաս գողանալու :

Երգս է զըրած Մարտիրոսի .
Չախուս յաչըղ էր չոր մըսի .
Հարսնիք տարան ի նոր փեսի ,
Խէր չըտեսայ , քան կորուսի :

Աստուած ինձ քաղցր էր ւողորմած ,
Չախուս գըտայ , չելաւ ձեռաց .
Այլ դք ուտեն յամեն իրաց
Տեսնում՝ գողայր սիրտս ի դիմաց :

Չախուս ասէր . խիստ մի հոգար ,
Ուրախացիր երբոր գըտար .
Մինչ ի յուլիս ունիս գիժար
Որ կերցընեմ մեղրով խիար :

Չախուս համեստ էր խիստ սիրով ,
Ի տանտիկնաց նըստէր ի քով ,
Բարի խըրատ կու տար յոլով ,
« Մեղրիկ բերէք կաթին սերով :

Ոչխարի միս լինէր փուշտայ
Ձինք տաքդեղով ծեծած քուֆտայ ,
Նիստ ի յեզերն յորդորէ զնա ,
Տուր գաւաթիկ մ'այլ ի վերայ » :

It was older than you in time,
It said always to itself:
Bring not dry bread,
Because it will not tender the hand for shame.

In reading this psalm
I bless the soul of him who give it me:
Because the two days in which it abandoned me
Not even a single sparrow fell into my teeth.

In the world there is not a more foolish man than me:
I was desirous, although ignorant, of this song:
In order that men might smile and mock me
When they repeat it at great feasts.

Ձեզ էր հրէց ժամանակաց
Մըտացն տսէր յամեն իրաց ,
Ձընի յառաջ բերէք չոր հաց ,
Ձեռք չխտանի ի յամօթաց :

Ի յընթեռնուլըն սաղմոսիս
Տամ տըւողին շատ ողորմիս .
Երկու օրիկ որ թարկեց զիս՝
Յակռաս չընկաւ ճնճղուկ մի միս :

Յաշխարհս չըկայ այլ խենթ քան զիս ,
Հաստ կալայ անդէտ բանիս ,
Ծիծղան մարդիկ նախատեն զիս
Երբոր ասեն ի մեծ մէճիս :

NOTES

---

1 These songs or poems are written in the Armenian vulgar language, but in different dialects ; although many of them are very near the literal or classic Armenian tongue. They were also composed at different epochs from the XIV and some perhaps from the XIII up to the last century. The greatest part of them we have collected from armenian manuscripts in our library of St. Lazarus, but some of the copies are very incorrect, and the sense left in incertitude : there are others in which obsolete and foreign words are employed : we have therefore judged it opportune to accompany these songs with the following brief illustrations.

2 This Leo who was afterwards Leo the III, having made war during his father's absence, in 1266, against the sultan of Egypt, who had invaded Cilicia, was made prisoner and taken to Egypt. After some time his father Haiton or Hethum the I, returning from Tartary, first by force of arms, and afterwards by conferring a favour on the sultan, recovered his son.

3 *Meydan*, a turkish word, which signifies a square or place.

4 Sis was the capital of the armenian kings of Cilicia : and now it is the seat of an armenian patriarch.

5 This was a city near the river of Aras and mount Ararat, inhabited by rich merchants, adorned with many beautiful palaces and churches : which were in part destroyed by the great

Chah-Abbas, king of Persia, who carried its inhabitants into his dominions at the beginning of the XVII century. This new colony built a town opposit Ispahan and called it New Ciulfa or Ciugha (Նոր Ջուղա): and on this account their ancient habitation was called Old Ciugha, which is now almost entirely destroyed.

6 Massis (Մասիս) is the name used by Armenians instead of Ararat.

7 Etemiazin (Էթեմազին) near Erivan, is the most celebrated convent of Armenia, and the seat of its great patriarch or Catholicos (Կաթողիկոս):

8 Arm. Խոր Վերասյ. This was anciently an abyss or well, in which criminals were thrown. S. Gregory the Illuminator of the Armenian, was also thrown into it: after his apostolate this place was converted into a church and convent, and was one of the most celebrated places of pilgrimage of Armenia.

9 S. Lance (Գեղարդայ Վանք) is a great and celebrated convent in Armenia, named also *Ayrvank* (Այրվանք, Convent of the Cavern), where the sacred Lance was long preserved. — *Moo-ghni* (Մուղնի) another convent, where there was a pilgrimage to S. George.

10 Sea of Van (Վանայ Ծով) is the most celebrated and the largest of the armenian lakes, so named from the city of Van or Semiramocerta (Շամիրամակերտ).

11 Aghtamar (Աղձամար), one of the four islands of the lake of Van, and the seat of an armenian patriarch.

12 Avan (Աւան), a little town or village on the opposite side of the lake.

13 Osdan (Ոստան), a little town on the S. E. shores of the lake.

14 This song is much changed in the manuscripts; some are shorter, some longer: we have united all the verses together.

15 The crane, the stork, and the partridge are the favourite birds of the armenian popular poets, as will be seen in other songs.

16 The bridegroom is called king among the Armenians.

27 Fez or *fess*; a cap of red cloth worn by the Turks and many other oriental people.

18 The bridegroom holds in his hand an apple during the ceremony of the marriage.

19 See the Note 8.

20 Jagovig (**Յաղովիկ**) in arm: is a persian martyr, who was put to death by cutting off all his limbs at the joints.

21 The oriental pancake is named in armenian *losh* or *lavash* (**լօշ. Լաւաշ**).

22 The men of Van have the peculiar gift of poetry: this song and number IV, as also the following XIV, are specimens of their popular language and poetry.

23 The stork is considered by the Orientals sacred to hospitality.

24 Varac (**Վարաք**) is a rocky mountain to the E. of the town and lake of Van.

25 *Dehkan* (**Դահեկան**) is the unity of money among the Armenians.

I N D E X

I. <i>On Leo son of Haithon</i>	4
II. <i>On the daughter of an armenian prince on her departure to be married to a Tartar prince.</i>	6
III. <i>The Armenians in their emigration from Old Czulfa</i>	12
IV. <i>On one who was shipwrecked in the lake of Van</i>	14
V. <i>The lamentation of a bishop, who having planted a vine- yard, and before it gave fruit, his last day coming, he sings thus</i>	18
VI. <i>Elegy of Adam</i>	24
VII. <i>Lament of a mother on her son who died in infancy.</i>	30
VIII. <i>On the same subject</i>	32
IX. <i>Song of the new bride.</i>	34
X. <i>A song on the Bridegroom</i> >	40
XI. <i>The pilgrim to the crane</i>	46
XII. <i>The elegy of a partridge</i>	50
XIII. <i>On the Partridge</i>	54
XIV. <i>To the stork</i>	58
XV. <i>The Youngman and the water</i>	60
XVI. <i>The oldman and the ship</i>	64
XVII. <i>Canzonette which is taught to children</i>	66
XVIII. <i>The bear, the fox, and the wolf</i>	68
XIX. <i>On a little knife lost</i>	72
Notes	81

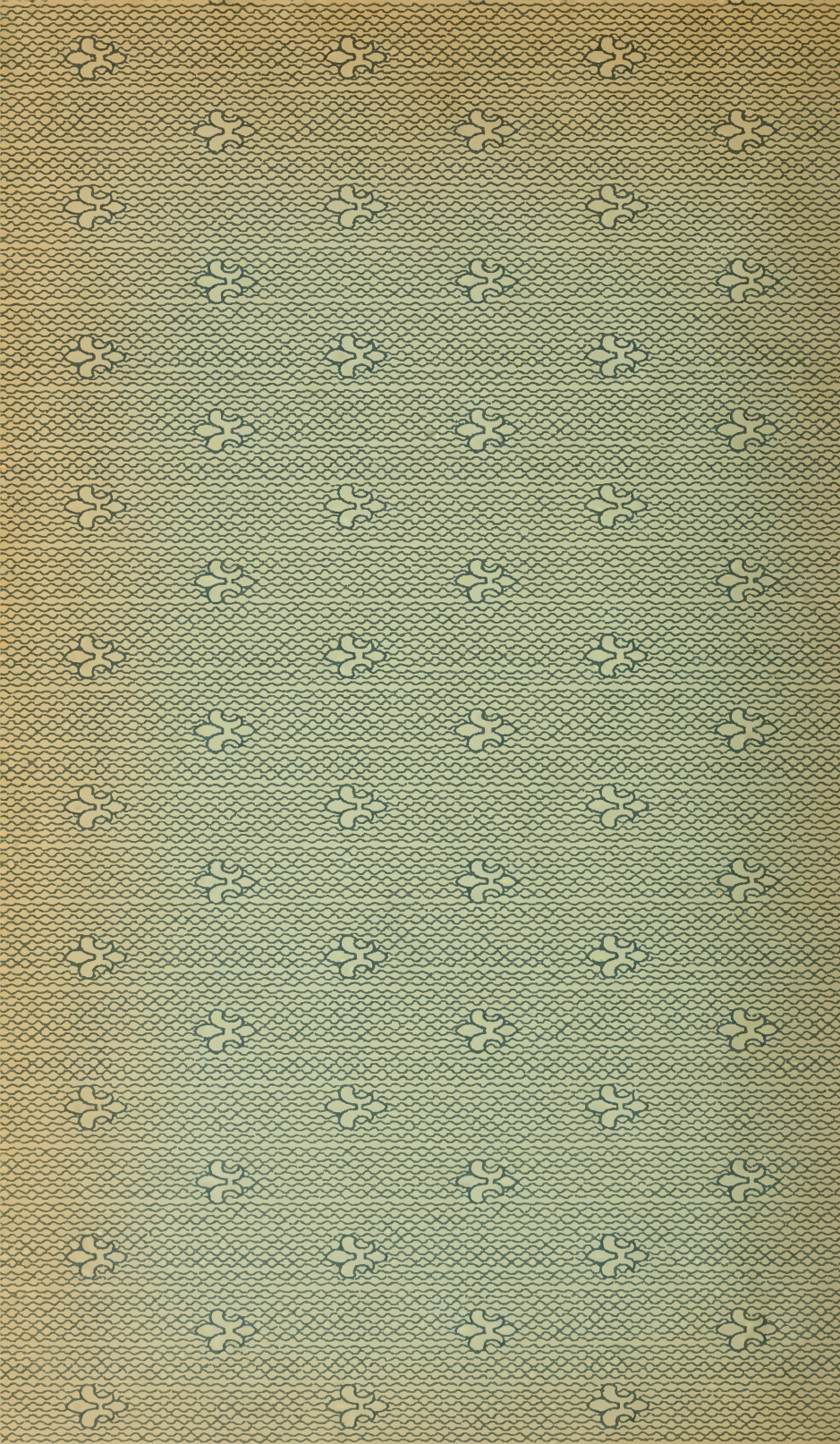

UNIVERSITY OF CALIFORNIA-LOS ANGELES

L 007 997 789 8

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

AA 000 955 526 9

